

Praktisk guide for kogræsserforeninger

Oprettelse og drift af naturpleje- og
kogræsserforeninger

Danmarks Naturfredningsforening

Du har brug for naturen. Og den har brug for dig!

Danmarks Naturfredningsforenings mål er, at Danmark bliver et bæredygtigt samfund med et smukt og varieret landskab, en rig og mangfoldig natur og et rent og sundt miljø.

Vi arbejder for befolkningens mulighed for gode naturoplevelser og med emner som naturbeskyttelse, miljøbeskyttelse, planlægning, adgang til naturen, lovgivning og oplysning.

Udover vores generelle arbejde har vi mange hjertesager, som vi arbejder særligt for. Her kan vi nævne beskyttelse af vores grundvand, så vi også i fremtiden kan drikke vand direkte fra hanen. Større sammenhængende naturområder, så dyr og planter kan udfolde sig frit. Og fri adgang til naturen overalt i Danmark, da naturen er vores fælles arv.

138.000 medlemmer bakker op om vores arbejde, hvoraf 1.800 er aktive og bruger en del af deres fritid på at arbejde for foreningens mål.

**Du har brug for naturen.
Og den har brug for dig!**

**Meld dig ind på tlf. 39 17 40 40
eller på www.dn.dk**

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø

Tlf. 39 17 40 00
dn@dn.dk
www.dn.dk

Indhold

1. Foreningen.....	6
2. Arealet.....	7
3. Dyrene	13
4. Pasning	18
5. Konflikter og konfliktløsning.....	20
6. Kødet.....	21
7. Kontakt til det offentlige	22
8. Hvor kan jeg finde flere oplysninger?	23
9. Eksempler på vedtægter	24

Se din ko i øjnene!

Poul Henrik Harritz, præsident i Danmarks Naturfredningsforening

For ti år siden var jeg med til at igangsætte et af landets første kogræsserselskaber. Der var rigtig mange gode grunde til at gå i gang med "Svendborg Kodriver Selskab" som vi kaldte initiativet.

Fordi kodrivere og engens andre planter får det bedre, når kører græsser, så det hele ikke springer i busk. Fordi kohold på den måde er et driverliv – for de byboere, der er med. Fordi flere og flere af os vil vide, hvor vores kød kommer fra. Vi tager ikke til takke med det, vi finder i supermarkedsdisk, hvor vi ikke kender dyrenes livsvilkår. Fordi mange ønsker en tættere tilknytning mellem forbruger og producent – og et mere naturligt forhold til vores egne fødevarer. Fordi vi i vores hverdag for sjældent er sammen med mennesker, som vi normalt ikke møder. Hvornår taler en skuespiller med en bygningsarbejder? Det gør de, når de i fællesskab klipper hegn eller mødes med madkurven en sommeraften for at se dyrene i øjnene...

Alt det opfylder kogræsserforeningerne. Det er sjovt og lærerigt. Derfor bakker Danmarks Naturfredningsforening ideen op – og ser den gerne brede sig.

Foreningen har støttet udgivelsen af dette hæfte, fordi guiden svarer på mange af de spørgsmål, der rejser sig, når man selv vil være med til at passe bøfferne. Med guiden bliver det forhåbentlig meget lettere at komme godt fra start.

Og så skulle jeg hilse fra ungerne Hjalte og Sofie. De har lært at leve med, at de spiser den søde ko, de så i øjnene hele sommeren!

Poul Henrik Harritz, præsident i Danmarks Naturfredningsforening

Forfatterens forord

Siden de første naturpleje- og kogræsserforeninger så dagens lys i 1980'erne, har de udført et stadigt større arbejde for at pleje de danske naturarealer. Udbredelsen er hidtil sket fra mund til mund, og de ildsjæle, der har vovet at binde an med opgaven og involvere sig i drift med græssende husdyr, har ofte stået på herrens mark, når de skulle have hjælp og vejledning til denne ansvarsfulde opgave. Denne guide er et forsøg på at råde bod på dette og give svar på de tusind spørgsmål, der rejser sig, når man giver sig i kast med at danne og drive en naturpleje- og kogræsserforening.

Guiden er udarbejdet som del af en semesteropgave i et masterstudie i landdistriktsudvikling og landskabsforvaltning i foråret 2005. Vi håber den kan bidrage til endnu mere god natur, gode oplevelser i naturen og gode oplevelser ved middagsbordet.

Stefan Skov
Michael Krogh
Mette Jørgensen
Gitte Wolf
Thyge Nygaard

Naturpleje- og kogræsserforeninger

Naturpleje- og kogræsserforeninger, hvor ikke-landmænd deltager aktivt i drift eller pleje af naturarealer med græssende husdyr, har eksisteret i Danmark i ca. 30 år. I 2005 var der etableret omkring 45 foreninger, som er koncentreret omkring de store byer og særligt i hovedstadsområdet. Tallet er vokset, især i de sidste 10 år, og det er sket uden nogen samlet ko-

ordinering, men blot som en levedygtig ide, der er spredt blandt mennesker, der er interesseret i natur, friluftsoplevelser, dyrevelfærd, godt kød, og meget andet af det, som er en del af det at være medlem af en kogræsserforening. En meget stor del af disse er initieret af Danmarks Naturfredningsforenings lokal-komiteer.

Disse foreninger har mange forskellige benævnelser. Det mest dækkende udtryk er naturpleje- og kogræsserforeninger, selv om der ikke kun bruges køer i afgræsningen, men også får og undertiden også heste. For nemheds skyld vil betegnelsen i denne guide være **kogræsserforeninger**, da det er den oftest forekommende betegnelse.

Hvorfor naturpleje?

Strandeng med og uden græsning

Foto: Thyge Nygaard

Det danske landskab er et kulturlandskab. Ikke kun de ca. 62% af landet, som landbruget lægger beslag på, men også meget at det, vi betragter som natur, er egentligt et produkt af en eller anden form for udnyttelse. Naturtyper som enge, strandenge, overdrev, heder, moser og kær, som samlet kaldes den lysåbne natur, er alle afhængige af, at de bliver holdt åbne ved hjælp af græssende husdyr høslet.

Tidligere udgjorde disse arealer størstedelen af det danske land, men nu er der kun ca. 347.000 ha tilbage, ca. 8% af Danmarks areal. Oftest er det arealer, som det ikke har været muligt at dyrke, fordi de var for våde, for tørre, for stejle eller på anden

måde ikke var produktive nok til kravene i det moderne, effektive landbrug.

Mange af disse arealer har derfor ingen interesse for landbruget i dag, men når landmanden ikke længere sætter sine dyr på græs eller slår hø, vil den meget mangfoldige natur på disse arealer forsvinde. I stedet vil vi få krat eller skov, der selvfølgelig også kan være interessant natur, men langt fra af samme værdi som den lysåbne natur. I den lysåbne natur finder vi en stor mangfoldighed af blomster, insekter, svampe og fugle, som er knyttet til disse arealer, og som derfor er afhængig af, at arealerne findes.

Derfor er de lysåbne naturtyper

også beskyttet mod ændringer gennem naturbeskyttelsesloven. Det betyder dog ikke, at de er sikret pleje. Amter og staten gør et stort arbejde for at sikre plejen af den lysåbne natur, men det skønnes, at halvdelen af arealet er truet af mangelfuld eller manglende pleje. Bynære naturarealer er i denne sammenhæng ekstra udsatte, fordi de ofte er meget små, og fordi der oftest er langt til den nærmeste landmand. Her kan løsningen i stedet være, at de lokale beboere sikrer deres lokale natur ved at sætte græssende dyr på arealet, passe dem og til sidst spise dem. Kort sagt: Ved at danne en kogræsserforening.

1. Foreningen

Danmark er et foreningsland. De fleste danskere er medlem af en eller flere foreninger og er derfor fortrolige med denne måde at organisere sig på. Når man danner en forening, er det vigtigt at finde de rette folk til de rette poster, og det er svært at klare sig uden et eller flere medlemmer, der kan lide det organisatoriske arbejde. Kogræsserforeninger er på den måde ikke forskellige fra de fleste andre foreninger.

Oprettelsen

Sørg for, at forberede stiftelsen i god tid, så alt er på plads, til dyrene skal på græs om foråret. Især hvis der er arbejde med at klargøre arealet, skal man være ude i god tid. Har man behov for mange medlemmer og ikke lige kan finde dem selv, er det oplagt at få en omtale i den lokale ugeavis. Lokale naturinteresserede kan også søges i Danmarks Naturfredningsforenings lokalkomite blandt skolelærere m.v. Man bør også sikre, at der er medlemmer nok til at aftage de dyr, der skal på græs, så man ikke brænder inde med kød. Ellers kan det hurtigt blive en dyr affære, som kan slukke selv den stærkeste brændende ildsjæl.

En del foreninger har fået hjælp af kommunen, eventuelt deres Agenda 21 kontor, hvis et sådant findes. De kan ofte hjælpe med organisatorisk bistand, penge til annoncering og andre omkostninger i opstartsfasen.

Vedtægter

Sørg for, at foreningen har nogle gennemarbejdede vedtægter, som er tilpasset foreningen og det areal, der skal drives. Især hvis man i foreningen vælger at eje dyrene, er det vigtigt, at der er klarhed over kompetencer og ansvar. Eksempler på vedtægter for kogræsserforeninger er gengivet bagest i dette hæfte.

Økonomi

Foreningens økonomi eller krav til samme afhænger især af, om dyrene ejes eller lejes. Skal dyrene købes ved udbinding, skal medlemmerne som regel betale hele prisen for dyrene om foråret. Andre foreninger, som først køber dyrene, når de er slagtet, kan ofte vente med at betale, til kødet modtages. Husk at indregne andre nødvendige omkostninger, hvis

der ikke betales direkte kontingent. Det kan være til hegn, foder, rydning eller omkostninger ved generalforsamlingen.

Mange foreninger har et lavt kontingent, ca. 100 kr. årligt. Dette gør det muligt at have medlemmer, som ikke aftager kød, men som kun ønsker at støtte foreningen.

Man skal regne med, at det koster omkring 2000 - 3000 kr. årligt at være med i en kogræsserforening, hvis man aftager 1/4 kvie. Et lam koster normalt omkring 750 kr. afhængig af vægten.

Sociale arrangementer

Sociale arrangementer er med til at holde liv i foreningen. Det er her, man kan lære de andre medlemmer at kende, da man i løbet af sæsonens tilsyn sjældent møder ret mange andre medlemmer.

Det vil være naturligt at kæde foreningens faste opgaver sammen med sådanne arrangementer. Dette kan være udbindingsfest, når dyrene sættes på græs eller gravøl og fællesspisning, når dyrene er slagtet. Nogle foreninger har en fast tradition med et sommerbesøg hos den landmand, der har leveret dyrene til foreningen.

Sundby Kogræsser Forening er ikke kun slid og slæb - men også store bøffer og god rødvin. Foto: Karl Vogt-Nielsen

2. Arealet

Uden græsningsarealer – ingen dyr og uden dyr – ingen forening. De fleste kogræsserforeninger er startet med et areal, som nogen har syntes manglede pleje i form af græssende dyr. Det kan være en lille eng eller en skråning eller et overdrev, som ikke bliver brugt til noget, eller som er ved at forsvinde i krat eller bjørneklo. Flere foreninger er faktisk startet som bjørneklobekæmpelse, hvor dyrene er kommet ind i billedet, fordi det er en meget effektiv måde at bekæmpe bjørneklo.

Våde engarealer vil let gro til i højstauder, pil og tagrør, hvis ikke de bliver afgræsset.

Foto: Thyge Nygaard

Potentielle arealer

I princippet kan alle arealer med græs eller lignende bevoksning bruges til en kogræsserforening. Man bør dog fra starten være realistisk omkring foreningens kapacitet, hvis f.eks. arealet først skal ryddes for krat, eller der på anden måde skal ryddes op på arealet. Hvis arealet ikke har været afgræsset i en årrække, skal man

ikke forvente, at det kan bære det store antal dyr de første par år. Søg faglig bistand, hvis I har svært ved at vurdere, hvor meget arbejde der ligger i at klargøre et areal. Det skal også være et areal, som det er muligt at indhegne. Tænk også på, at dyrene skal have vand, og at der skal være mulighed for strøm til hegnet. Det skal også helst være muligt at kunne

køre med en kreaturvogn helt op til arealet, så man ikke skal til at drive dyrene over længere afstande for at få dem på græs.

Hvem ejer arealet

Hvis man er interesseret i et bestemt areal, og man ikke kender ejeren, kan kommunens ejendomskontor oplyse

Der er plejeligt på lysåbne naturarealer, derfor skal arealer som dette ryddes for buske.

Foto: Thyge Nygaard

navnet på ejeren. I bynære omgivelser, som de fleste kogræsserforeninger befinder sig i, er det faktisk oftest kommunen, som ejer arealet.

Plejepligt

På mange af de græsningsarealer, som kan være interessante for en kogræsserforening, har ejeren en pligt til at holde dem plejede. Efter lov om drift af landbrugsjorder, er ejeren af græs- og naturarealer, som ikke er bevokset med skov, forpligtiget til at holde dem åbne f.eks. ved slåning eller afgræsning. En kogræsserforening vil derfor normalt være til stor hjælp med at overholde denne plejepligt, og det kan være en god anledning til at få lov til at bruge et areal.

Skriftlig aftale

Når man har fået aftalt med ejeren, at man kan bruge et areal til en kogræsserforening, bør man få en skriftlig aftale af flere års varighed, også selv om arealet stilles gratis til rådighed. På den måde er foreningen sikret en kontinuitet og en arbejdsro. Samtidig er der mindre chance for at blive smidt ud, hvis ejeren af en eller anden grund ændrer holdning.

Rydning af arealer

Hvis man skal starte en ny forening, bør man så vidt muligt undgå arealer,

Nogle arealer kræver maskinel rydning. Man skal være opmærksom på, at produktionen ofte er lille efter en kraftig tilgroning.

Foto: Thyge Nygaard

som kræver meget arbejde at få i drift. Undgå derfor arealer som udelukkende er bevokset med buske og træer.

Hvis et kommende græsningsareal er kraftigt tilgroet med krat, er det nødvendigt at foretage en hel eller delvis rydning af arealet, før det indhegnes og der sættes dyr på. Dette

kan være et særdeles stort og slidstømt arbejde, og man bør så vidt muligt få professionelle til at hjælpe.

På delvist tilgroede arealer kan man med fordel lade dyrene foretage en del af rydningen. Man kan begynde med at rydde det mest nødvendige, for at kunne indhegne arealet og derefter lade dyrene gå der en sæson eller to. Herefter er det meget lettere at rydde, da dyrene ofte har bidt af især buskene, så de er meget lettere at komme til at fælde.

Man bør ikke nødvendigvis rydde al bevoksning på et græsningsareal. Ved at lade nogle "holme" af især buske stå, skaber man en større biologisk variation, som særligt kan gavne fuglene. Samtidig er det godt at have skygge til dyrene om sommeren.

Det er vigtigt at beskytte de træer og levende hegn inden for folden, som man vil bevare. Dyrene vil ofte ødelægge træer og buske, medmindre man gør noget, for at forhindre det. Man kan enten frahegne dem eller ved enkelttræer placere mange kampesten omkring træets fod, så dyrene vanskeligt kan komme ind til stammen.

Foto: Thyge Nygaard

Hegning og vand

Et forsvarligt hegn er en absolut nødvendighed, når man sætter dyr på græs. Store dyr som kvæg og heste kan forvolde stor skade på andre og dem selv, hvis de slipper løs, så hegnet skal altid være 100% i orden. Man skal dog huske, at intet hegn kan holde dyrene inde, hvis de er meget sultne.

Hegnstype

Mange hegn er af den såkaldte PODA-type, som har navn efter et udbredt fabrikat. Der findes dog også andre producenter af denne type hegn. Hegnene består af solide hjørnepæle, som placeres, hver gang hegnet slår et knæk. Selve hegnet består af flere kraftige tråde, som imellem hjørnepælene holdes oppe af mindre støttepæle. Denne type hegn er driftssikker, holdbar og let at vedligeholde.

Til kvæg bruges normalt hegn med 90 cm højde og 2 eller 3 tråde. Til får bruges hegn med 70 cm højde og 5 tråde.

Spændingsgiver

Til et hegn hører en spændingsgiver, som sender strømimpulser gennem hegnet. Strøm er absolut nødvendigt, for at holde dyrene inde. Spændingsgivere findes i forskellige styrker, alt

Når man hegner kvæg, bruger man ofte hegn af poda-type. Arealet her plejes af DN's lokalkomité i Farumx

Foto: Thyge Nygaard

efter hegnets længde og type og hvilke dyr, der går i folden. Til fjernt beliggende arealer, uden adgang til netspænding, er det muligt at bruge batterihegn (akkumulator på 12 V), som evt. kan oplades med solceller.

Spændingen på hegnet skal altid kontrolleres ved det daglige tilsyn. Der findes apparater, der viser, om spændingen er i orden, og i hvilken retning man skal søge efter en aflad-

ning i hegnet. En sådan "Hegnسدoktor" bør være en fast del af udstyret for tilsynshaverne.

Omkostninger til hegning

At hegne et areal er ikke billigt. Afhængig af type, koster et godt hegn mellem 5 og 10 kr. pr. løbende meter alene til materialer. Hertil kommer fangefold, led, spændingsgiver, stenter (overgange), vanding, opsætning m.m. Er der tale om et areal med et ujævnt forløb, som giver mange knæk og dermed mange hjørnepæle, vil det yderligere fordyre hegnet. Det løber derfor normalt op i et femcifret beløb, at hegne selv mindre arealer.

De fleste kogræsserforeninger har da også fået hegningen betalt, typisk af kommune eller amt.

Regn med, at det tager tid, hvis der først skal søges om penge til hegning, og det derefter skal sættes op.

Hvis I får hegnet betalt og opsat, så sørg for, at der er enighed om, hvem der skal vedligeholde hegnet.

Indretning

En god fold er indrettet, så der er kørefast vej helt til leddet. I folden må der gerne være skygge til dyrene, og den må gerne være indrettet, så de har mulighed for at kunne gå lidt i fred. Råder man over et større areal,

Hvis man har håndtammede dyr kan man bruge et fanghegn i stedet for en egentlig fangfold, når man skal indfange sine dyr.

Foto: Karl Vogt-Nielsen

Større vandhuller kan sagtens fungere som vanding for køerne.

Foto: Thyge Nygaard

kan det være en god ide, at dele folden op i mindre folde, så der kan foretages foldskifte. Det har græsset godt af, og det vil mindske problemer med orm og andre parasitter.

Fangfold

Man bør så vidt muligt sørge for, at få indrettet en fangfold. Det gør det meget lettere at indfange dyrene. Man kan gøre dyrene trygge ved fangfolden, ved at vænne dem til at

fodring med godbidder foregår her. På den måde bliver indfangningen af dyrene helt problemfri.

En fangfold skal være så stor, at alle dyr kan være der på samme tid, uden at der er trængsel.

Vand

I enhver fold skal der være adgang til rigeligt vand af god kvalitet. En ammeko med diende kalv kan drikke op til 100 liter vand i døgnet. Den bedste løsning er ledningsvand i en drikke-

kop eller et vandingstrug. Det kan dog også være udmærket, hvis dyrene kan drikke fra vandhullet eller et vandløb, men man bør her sikre sig, at vandkvaliteten er i orden. Hvis dyrene kommer til at træde bredder eller brinker op, kan der monteres en mulepumpe, hvor dyrene selv kan pumpe vandet op gennem en slange.

Ved tilsyn med dyrene skal det altid kontrolleres, at dyrene har vand, og at det ikke er dårligt.

Hvis dyrene skal drikke vand fra et vandløb, bør man undersøge, om der kan forekomme overløb fra kloakker til vandet. Det er ofte tilfældet i nærheden af byer, og i så tilfælde bør man søge at få ledningsvand til arealet i stedet. Hegn skal normalt stå minimum 1 m fra vandløb.

Vedligehold

Selv om hegn af god kvalitet kan holde i mange år, skal man være omhyggelig med at efterse og vedligeholde hegnet. Før sæsonen skal hegnet gås grundigt efter. Tjek, om alle hjørnepæle står fast. Slap tråd skal strammes op, og ødelagte isolatorer skal udskiftes. Er der en rusten tråd, skal den udskiftes.

"Hvor skal hjørnestolpen stå?"

Foto: Thyge Nygaard

Slåning under tråd

I løbet af en græsningssæson skal man regne med at slå vegetationen under trådene for at sikre, at den ikke vokser op i tråden og aflader hegnet. Det kan hurtigt føre til undslupne dyr. Med et 2-trådet hegn er det normalt nok med slåning én gang hver sommer, men ved et 3-5 trådet hegn, hvor den nederste tråd sidder tættere på jorden, skal der slås oftere. Det kan være en god idé, at foreningen anskaffer en buskrydder til dette arbejde. Hold også øje med buske og træer, som kan vokse ind i hegnet. Ved kvæg kan man evt. hæve den nederste tråd, så køerne kan græsse under hegnet.

Hvor mange dyr?

Det antal dyr, man kan sætte på græs, afhænger meget af arealets beskaffenhed. En god, halvtør eng kan bære langt flere dyr end et tørt overdrev. Dertil kommer, at der er stor årsvariation, primært som følge af mængden af nedbør. Som udgangspunkt kan et ikke-gødet naturgræsareal bære 1-2 store kvier pr. ha ved en græsningssæson fra maj til og

med oktober. Man kan eventuelt få hjælp af en landmand til at vurdere arealet. Kender man ikke arealet, bør man holde sig til underkanten af det forventede antal dyr, hvis det ikke er muligt at supplerings-fodre dyrene sidst på sæsonen, når græsvæksten begynder at aftage.

Informationstavler

Det er altid en god ide, at opsætte informationstavler, der fortæller om foreningen, dyrene, adgang til foldene m.v. Det vil øge forståelsen for foreningens arbejde og kan være med til at rekruttere nye medlemmer. Hvis der er noget galt med dyrene, vil man også kunne få hurtigere besked, når der står kontaktpersoner og telefonnumre på skiltet. Bed også publikum om at hjælpe med til at fortælle, hvis der er noget galt, eller de observerer f.eks. hærværk.

Naturovervågning

Flere foreninger har særligt biologisk

interesserede medlemmer, som følger den biologiske udvikling på foreningens græsningsareal. Dette vil tilføje en ekstra dimension til arbejdet og kan være med til at dokumentere det nyttige i naturplejaspektet. Det er ofte botaniske eller ornitologiske overvågninger, som foretages.

Der er meget hjælp at hente fra offentligheden, hvis man informerer ordentligt.
Foto:
Thyge Nygaard

Foto: Thyge Nygaard

Heste kan også anvendes til naturpleje;
men de færreste medlemmer vil nok bryde
sig om at slagte en hest.

Foto: Tao Lützen

3. Dyrene

Græsningsdyrene er det egentlige omdrejningspunkt i foreningen. I princippet kan alle former for græsædere vælges, men meget ofte sætter arealet eller omgivelserne begrænsninger for, hvad man kan vælge imellem.

Galloway er en af de bedste racer til naturpleje – der findes både ensfarvede og bæltede Galloway.

Foto: Mikkel Jungersen

Hvilken art?

Når man skal vælge græsningsdyr til en kogræsserforening, står valget normalt mellem kvæg eller får, selvom nogle foreninger har begge dele.

Kvæg

Kvæg regnes normalt for de bedste naturplejere, da deres måde at græsse på, giver en stor variation på arealet. Når kvæg græsser, river de store totter af med tungen og er der-

for ikke ret selektive. Kokasserne har en vigtig biologisk funktion, blandt andet med spredning af planter, og da kvæg undgår at græsse i nærheden af kokasserne (for at undgå parasitter), giver det store muligheder for nye planter at spire.

Får

Får er som græssere meget selektive og nærmest nipper til vegetationen. Arealer, afgræsset af får, får derfor

et meget ensartet præg, nogle gange næsten som en græsplæne. Har man et areal med sjældne planter, f.eks. orkideer, bør man ikke sætte får på græs, så længe orkideerne er fremme. Da får elsker orkideer, er det ofte det første, de æder. Til fordel for får tæller, at de er meget nemme at omgås og håndtere. Er der meget hundeluftning omkring arealet, kan det dog være et problem, da hunde kan jage får til døde.

Får har en størrelse, som gør, at børnene kan være med til at håndtere dyrene.

Foto: Marianne Krag Petersen

Hvilken kvægrace ?

Når man taler om kvæg, er der mange forskellige racer at vælge imellem. Man skelner grundlæggende mellem malkekvæg og kødkvægracer.

Malkekvæg

Som betegnelsen siger, er malkekvægracer avlet for at give mælk. Blandt malkekvæget er det normalt kun yngre køer, der af en eller anden grund ikke længere skal malkes, de såkaldte udsætterkøer, der kan bruges i en kogræsserforening og give en tilfredsstillende kødkvalitet. Det bør dog kun være på de bedste græsarealer, man bruger malkekvæg. På arealer

som har en lav foderproduktion, trives mælkekvæg normalt for dårligt.

Kødkvæg

Kødkvægracer er fremavlet efter kødets kvalitet som det primære. Der findes mere end 16 forskellige racer, der kan inddeles i to hovedtyper: De kontinentale og de britiske.

Britiske racer

De britiske racer er normalt de bedste til naturpleje, da de er fremavlet under ekstensive forhold og med vægt på hårdførhed. Til denne type hører racerne Hereford, Aberdeen An-

gus, Galloway, Skotsk Højland, Kort-horn og Dexter. Det er normalt forholdsvis små dyr, der er lette at håndtere, og det er ofte disse racer, man bruger i kogræsserforeninger.

Kontinentale racer

Til den kontinentale type hører racer som Charolais, Limousine, Simmental og Piemontese. Det er normalt større dyr, der ikke er så velegnede til meget ekstensive arealer. De bliver dog brugt mange steder som naturplejere og bliver også brugt af kogræsserforeninger.

Helårsgræsning

Hvis man ønsker dyr, der skal græsse ude hele året, er der kun fire racer at vælge imellem: Hereford, Aberdeen Angus, Galloway og Skotsk Højland.

Vær opmærksom på, at der gælder særlige regler for at have dyr på græs hele året. Dyrenes Beskyttelse har udgivet en folder om udegående dyr om vinteren, som kan fås på www.dyrenes-beskyttelse.dk.

Vær opmærksom på, at helårsgræsning stiller langt større krav til tilsyn, foldindretning m.m. Generelt bliver foreningsstrukturen også mere kompliceret, når man har

Malkekøer kan sagtens give godt kød, når blot man sørger for "slutfedning" - her er det en RDM kvie.

Foto: Thyge Nygaard

Hereford er en af de racer, der kan anvendes til helårsgræsning.

Foto: Thyge Nygaard

forpligtigelser hele året rundt. Søg mere information og sagkyndig bistand, før I går i gang.

Fåreracer

Med hensyn til får, er valget af race ikke så afgørende mere hensyn til naturplejeaspektet. Der er dog stor forskel på smag og opbygning af kroppen, så det er en smagssag, hvilken race man vælger. Alle fåreracer må gå ude hele vinteren. Det er ofte en fordel at vælge de "primitive" racer.

Hvilken type?

Når man skal vælge græsningsdyr blandt kvæg, kan man vælge følgende hovedtyper:

- Ammekøer med kalve
- Udsætterkøer (pensionerede malkekøer)
- Kvier
- Ungtyre
- Stude

Ammekøer med kalve

Køer, hvor kalvene bliver ved moderen, kaldes for ammekøer. De er gode naturplejere og er normalt rolige dyr. Man skal dog være opmærksom på,

Skotsk Højland er fremragende naturplejere og flotte at se på.

Foto: Thyge Nygaard

Valg af fårace er ikke så afgørende for naturplejen. Derimod betyder racen meget for smagen af kødet. Her er det en blanding af Texel og Gotlænder.

Foto: Marianne Krag Petersen

at køer med kalve kan være meget truende, hvis de føler, at deres kalve er truet. Problemer med ammekøer i forhold til kogræsserforeninger er, at man ikke får så meget kød ud af det, da hverken koen eller kalven af gode grunde skal slagtes.

Udsætterkøer

Er de af malke race, kan der være behov for supplerende fodring sidst på sæsonen. Det er meget rolige dyr, som er nemme at håndtere. Det er store dyr, som giver meget kød!

Kvier er de mest almindelige dyr i kogræsserforeninger. Nogle mener, at de giver det bedste og møreste kød.

Foto: Thyge Nygaard

Kvier

Kvier på 1-2 år er de mest brugte dyr i kogræsserforeningerne. De er i stand til at give noget rigtig godt kød direkte fra græsningsarealet. Kvier kan være noget urolige, men det er normalt ikke noget problem i kogræsserforeningerne. Dyrene er ved slagtning ikke alt for store, så man får med 1/4 dyr en mængde kød, som er passende for en almindelig husstand.

Ungtyre

Ungtyre, som er tyrekalve, der er omkring 1 år gamle, bruges normalt ikke i kogræsserforeninger, da de normalt skal opfedes på stald, efter de har været på græs, for at give en tilstrækkelig god kødkvalitet.

Stude

Stude, som er kastrerede tyre, er normalt to år gamle, når de slagtes. De er rigtig gode naturplejere og giver en god kødkvalitet. Det er dog store dyr, hvor 1/4 dyr giver mere kød, end de fleste kan overkomme. Eventuelt kan de udskæres som 1/8.

Ejer eller lejer?

En af de store beslutninger, man skal træffe, når man starter en kogræsserforening, er om man skal eje dyrene selv, eller om man skal leje dem, for først at købe dem, når de er slagtet.

Eje af dyr

Når man ejer dyrene selv, er man herre med fod under eget bord. Det giver for nogle foreninger en speciel værdi, og nogle foreninger kunne ikke drømme om at have dyr på andre måder. Man skal dog være opmærksom på, at der følger øget ansvar, forpligtelser og bureaukrati med at eje kvæg eller får. Man skal derfor overveje sagen nøje, før man beslutter sig.

CHR-registret (Det centrale husdyrbrugregister)

Når man køber køer eller får, er man i princippet et landbrug. Man er derfor forpligtet til at mærke sine dyr med de gule CHR-mærker og føre besætningsbog. Det sker i praksis ved, at man henvender sig til den lokale CHR-afdeling, hvor man her får tildelt et CHR-nr. Samme sted kan man også rekvirere staldregistreringsblok, øremærker og omsætningsdokumenter samt indberette hændelser.

Lokale CHR-afdelinger:

CHR-afdeling	Telefon	Telefax
RYK Nord, Aalborg	96 34 51 30	96 34 51 35
RYK Midt-Vest, Holstebro	97 40 40 00	97 40 40 37
RYK Syd, Varde	75 22 13 66	75 22 11 23
RYK Syd, Vojens	74 54 00 00	74 54 05 98
RYK Øst, Slagelse	58 56 62 63	58 56 62 62

Ændringer i besætningen såsom fødsler, dødsfald, salg eller slagtninger skal indberettes senest syv dage efter hændelsen.

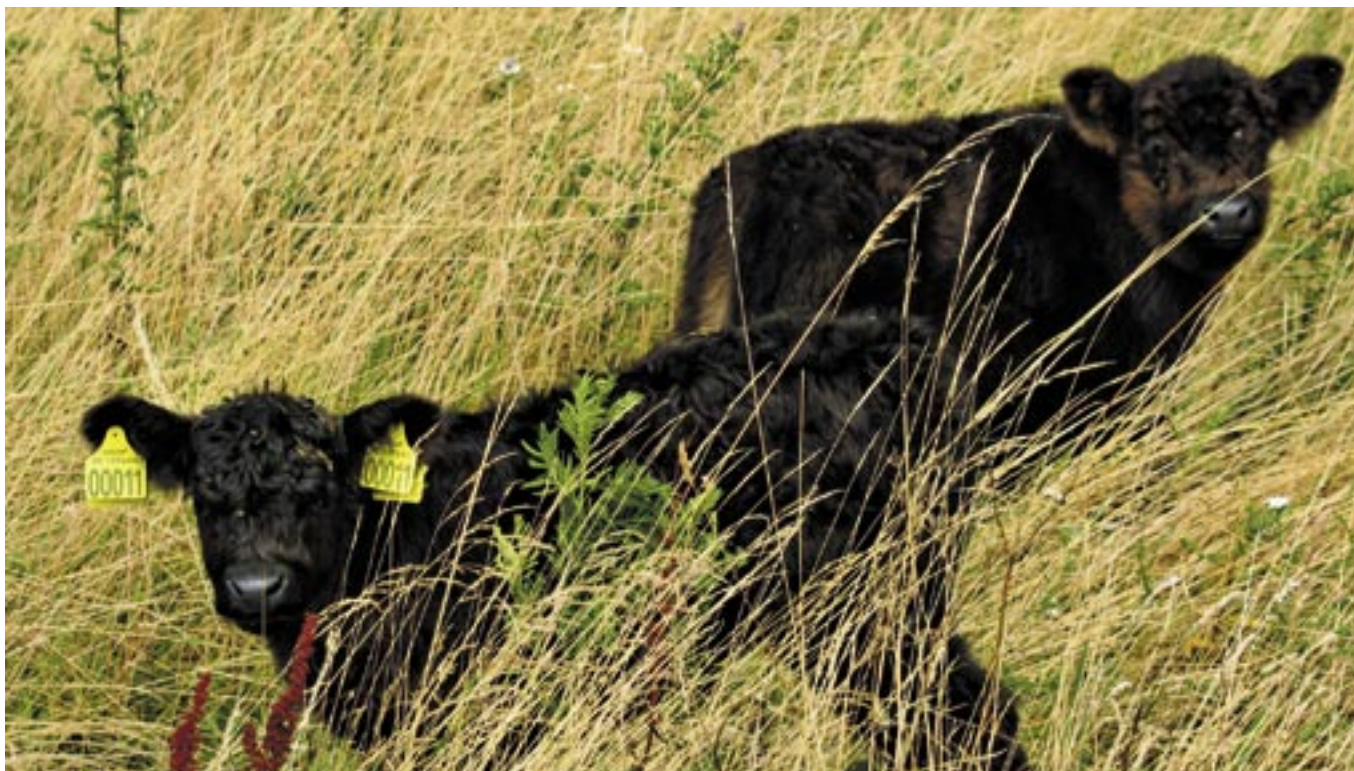
Den landmand, man køber dyrene af, er den bedste læremester i denne lov- og regeljungle. Gør det til en del af handlen, at I skal undervises i bureaukratiet!

Øremærker

Det er vigtigt, at dyrene altid har to øremærker. Tabes et øremærke, skal der bestilles erstatningsøremærke. Har man kælvende eller læmmende dyr, skal kalve og lam øremærkes så hurtigt som muligt.

Forsikring

Når man ejer husdyr, skal man huske

Kalve skal øremærkes senest 20 dage efter fødslen, lam senest efter 60 dage. For mange kan det virke grotesk at isætte store øremærker på nyfødte dyr, men der er altså ingen vej uden om!

Foto: Thyge Nygaard

at have tegnet en lovpligtig ansvarsforsikring for sine dyr.

Dyrlæge

Hvis dyrene bliver syge, skal der tilkaldes en dyrlæge. Sørg for at have telefonnummeret på landmandens sædvanlige dyrlæge eller en i nærheden, så man ikke først skal til at finde det, når der er akut behov for hjælp.

Døde dyr

Man skal altid være forberedt på, at husdyr kan dø i utide. Er man ejer af dem, mister man ikke alene værdien af dyret, man har også pligt til at sørge for destruktion af dyret. Er man ikke tilmeldt en destruktionsordning, kan dette blive en kostbar affære. Er det landmanden, der ejer dyrene, er det ham, der sørger for destruktionsordningen.

Leje af dyr

En del kogræsserforeninger har valgt at leje dyrene i stedet for at eje dem. Det er således fortsat landmanden som har det formelle ansvar for dyrene. Man kan så lave en aftale med ham om, at han leverer dyrene til arealet. Man tilser selv dyrene og køber dem, når de er slagtet. Denne model er noget nemmere at håndtere, især hvis man er en nystartet forening.

Man bør dog have aftalen med landmanden på skrift, så der ikke er tvivl om, hvem der skal gøre hvad, og hvem der har ansvar for hvad.

Som minimum bør der være aftalt, hvad der skal gøres, hvis dyrene slipper løs, hvornår der skal tilkaldes dyrlæge, hvem der har ansvar for det daglige tilsyn med dyr og eftersyn af hegn, og hvem der foretager reparationer af hegnet. Man bør også have en skriftlig aftale om kødets pris, fordelingen af omkostningerne ved udbinding og slagtning, og hvordan levering af kød skal foregå.

Selv om det er vigtigt at have klare aftaler, når man lejer dyr, er det vigtigste dog, at man har tillid til hinanden.

Hvordan får man fat på dyr?

Hvis man kender en anden kogræsserforening, kan man høre, om man kan få dyr fra deres leverandør. Måske har han en kollega, som han kan anbefale? Ellers kan man finde det nærmeste landbocenter, som kan henvise til egnede husdyrproducenter. Landbocentrene kan findes på www.landmand.dk. En mulighed er også at prøve at finde avlere i landbrugsavisernes rubrikannoncer eller gennem avlerforeningerne. Bagest i denne guide er henvisninger til avlerforeninger for udvalgte kødkvægracer.

Check dyrene før I køber

Man bør aldrig købe dyr ubeset. Sørg for, at sundhedsdokumenterne er i orden. Dyrene skal være sunde og raske og ved godt huld. De skal have sunde klove, som er beskåret korrekt. Forvoksede klove er dyrplageri og vil ofte medføre anmeldelse. Det vil under alle omstændigheder være dårlig reklame for foreningen, at have sådanne dyr gående.

Tag landmanden med på råd! Her fortæller landmand Mikkel Christiansen medlemmerne af Sundby Kogræsserforening, hvad man skal være opmærksom på ved det daglige tilsyn.

Foto: Thyge Nygaard

4. Pasning

Pasningen af dyrene er den største opgave, man har som kogræssermedlem både i tid og vigtighed. Samtidig er det en opgave, som giver medlemmer af kogræsserforeninger store oplevelser og mening. Det er også det arbejde, der gør en forskel. Netop byrden med tilsyn betyder nemlig, at små naturarealer er for dyre i drift til, at de er interessante for landmændene.

Hele familien kan deltage i pasningen af foreningens dyr.

Foto: Mikkel Jungersen

Vagtplan eller hyrde

Langt de fleste kogræsserforeninger har en vagtplan, hvor medlemmerne på skift har tilsynet med dyrene, og dette arbejde er normalt til stor glæde for medlemmerne. Det er det, der giver medlemskabet indhold, og kødet bliver knyttet til sommerens oplevelser. Sørg for at have telefonnumre på alle medlemmer på vagtplanen, så man kan bytte vagtdage, uden at det skal involvere unødigt mange personer. Og sørg for at have en logbog, hvor man skriver, hver gang der har været tilsyn. Den kan evt. være på foreningens hjemmeside.

Der er dog enkelte foreninger, der har valgt en fast hyrde til dyrene. Det

giver selvfølgelig en mindre arbejdsbyrde for medlemmerne, men man gør sig også sårbar ved sygdom o.l. I mange foreninger tilkendegiver man også, at man bestemt ikke vil undvære oplevelserne i forbindelse med tilsynet.

Det daglige tilsyn

Når man udfører det daglige tilsyn, skal man faktisk blot sikre, at dyrene har det godt, at de har mad og vand, og at der er strøm på hegnet. Man kan bruge følgende checkliste:

- Tæl dyrene.
- Er der vand i koppen eller truget og er det frisk?

- Er der strøm på hegnet?
- Går dyrene og græsser eller ligger og tygger drøv, er alt i orden. Uro i flokken kan være tegn på, at noget er galt.
- Se efter infektioner i øjne og ved klove. Er der dyr, der halter? Det kan være tegn på en klovbrandbyld.
- Er der dyr, der går for sig selv? Det kan være tegn på sygdom.
- Strækker de sig, når de rejser sig? Hvis ikke, er der noget galt.
- Er der dyr, der hoster? Det kan være tegn på lungeorm!
- Hvis man har kalve eller lam, skal man se efter tynd mave/diaré.
- Er der græs nok i folden? Vurdér løbende, om græsningstrykket er passende.

Fodring

På naturarealer er fodring af dyr normalt et fyord. Man skal dog skelne mellem egentlig fodring og tildeling af mineraler og lokkefodring.

Tilskuds fodring

Tildeling af foder hører normalt ikke sammen med naturpleje, fordi man på den måde vil tilføre næringsstoffer til arealet, hvilket vil skade den nøjsomme flora, man tilstræber på lysåbne naturarealer. Hvis man har behov for at give sine dyr foder ud over det, de selv kan få på arealet, kan det være en løsning at indrette en separat fold, som de går på i den periode, de fodres. Det kan være et areal uden specielle naturværdier, f.eks. agerjord eller lignende. Hvis græsset i folden bliver bidt i bund inden sæsonens ophør, bør man tage dyr af folden og sætte færre dyr på græs næste år.

Mineralfoder

Græssende dyr har ofte, selv på naturarealer, behov for at få mineraltilskud. Hvis ikke, kan de få mangelsygdomme som f.eks. græsforgiftning, hvilket kan være dødeligt. Den letteste måde at give dyrene mineraler på, er ved at hænge sliksten op. Har de behov for større mængder, bør det gives som granulætfoder. Mineralfoder kan købes i enhver grovvarerforretning. Køb det eventuelt gennem den landmand, der leverer dyrene.

Lokkefodring gør dyrene tamme

Dyr i en kogræsserforening bør altid holdes håndtammede. Det gøres meget let ved at fodre dem med godbidder. Æbler og gulerødder er meget brugt. Andre bruger lidt malet korn eller en smule klidmelasse.

Når man holder dyrene tamme, er de langt lettere at omgås, og det er langt lettere at indfange dem ved sygdom, eller når de skal slagtes.

Væn dyrene til at blive fodret på en bestemt måde, f.eks. med en bestemt spand. De ser hurtigt spanden som et tegn på mad og vil hurtigt indfinde sig, når den kommer frem. Når de skal køres til slagting, kan man så blot stille spanden ind i kvægtransporten, hvorefter de selv går derop!

Det er en god idé at vænne dyrene til at blive fodret det samme sted, f.eks. i fangefolden. Så bliver de også fortrolige med den.

Undslupne dyr

Hvis dyrene slipper ud af folden, kan det være godt at have et beredskab parat, som kan udkommanderes til indfangningen. Hvis man har holdt dyrene tamme, bør indfangningen ikke være noget problem. Tag den sædvanlige foderspand med, og de vil straks komme.

Jag ikke med dyrene

Er dyrene blevet skræmt, er det dog vigtigt, ikke at stresse dem yderligere med en vild jagt. Medmindre dyrene er tæt på trafikantlæg eller andre farlige steder, er det vigtigt at give dem mulighed for at falde til ro. Bliver en ko eller kvie alvorligt skræmt og stresset, er den næsten umulig at indfange. Hvis de får mulighed for at gemme sig i et krat eller lignende, bør man lade dem blive der, til de falder så meget til ro, at man kan gøre dem interesseret i foderspanden.

Når dyrene så er indfanget igen, er det vigtigt, at man finder ud af, hvorfor og hvordan de slap ud. Gå hegnet igennem og reparer ødelagte dele straks.

Alarm

Det er muligt at anskaffe alarmudstyr, som kan alarmere via SMS, hvis strømmen forsvinder fra et hegn.

Syge dyr

Konstaterer man syge dyr, skal man straks tilkalde en dyrlæge. Visse infektioner, som f.eks. klovbrandbylder, skal behandles straks.

Erfaringerne fra de eksisterende kogræsserforeninger viser dog, at det meget sjældent er nødvendigt at tilkalde dyrlæge.

Foto: Marianne Krag Petersen

5. Konflikter og konfliktløsning

Foto: Tao Lützen

Mange kogræsserforeninger har oplevet konflikter i forbindelse med deres brug af arealet. Ofte bygger disse konflikter på fordomme og uvidenhed, og de bliver normalt løst i bedste forståelse. Meget ofte tager områdets beboere dyrene til sig og værdsætter deres tilstedeværelse.

De fleste af de konflikter, der kan opstå i forbindelse med en kogræsserforening, bør kunne forebygges ved oplysning og information til beboerne i det område, hvor dyrene skal græsse. Informationsskilte kan her være et godt værktøj.

Tidligere brugere

Den oftest kendte konflikt, som opstår i forbindelse med kogræsserforeninger, er med hundeluftere, som pludselig føler sig fortrængt fra det areal, hvor de har været vant til at lufte deres dyr. For at forebygge en konflikt, kan man i god tid informere om de planlagte ændringer i brugen af arealet. Sørg dog for at have jeres aftale om brug af arealet helt på plads forinden, så højtråbende hundeejere ikke får mulighed for direkte at hindre jeres brug af arealet. Sørg for, at der fortsat er plads til hundene, eventuelt ved at lade en del af arealet være uhegnet. En anden mulighed er at opdele arealet i flere folde, så der hele tiden er en ubenyttet fold, som hundelufterne kan bruge. Lad le-

det være åbent, så man kan se, at der ikke er dyr, og sæt eventuelt et skilt op, som byder hunde velkomne, når der ikke er dyr i folden.

Løse hunde

Løse hunde i en fold skyldes normalt hundeluftere, der ikke har styr på deres dyr eller direkte ond hensigt. Kvæg vil normalt gå til angreb på hunden, men får kan blive jaget til døde. Problemer kan forebygges med en lav, strømførende tråd i hegnet. Hunde, der én gang har fået stød af et elhegn, glemmer det aldrig.

I de tilfælde, hvor folk har lukket hunde ind i folde med dyr, er problemerne blevet løst ved at tale med gerningsmændene.

Jagt

Erfaringerne viser, at det er nødvendigt med dialog med eventuelle jægere på arealet. Jagt på arealet forudsætter, at det er muligt at flytte dyrene under jagten. Afgræsningen gavner som hovedregel vildtbestanden på arealet.

Fluer

Der er eksempler på modstand mod en kommende kogræsserforening, fordi der har været frygt for fluer, som følge af de græssende dyr. Denne holdning bygger alene på uvidenhed. Kvæg på vedvarende græs plejer ikke at give flueplage. Fluer kommer normalt kun fra stalde.

6. Kødet

For nogle kogræsser-medlemmer er kødet en (vigtig) biting, for andre er det den primære grund til at involvere sig i en kogræsserforening. Uanset med hvilke grunde man går ind i arbejdet, får man med kødet et unikt produkt, hvor både kvaliteten og etikken er helt i top – kød med en god historie. For mange giver det i sig selv en værdi, når man spiser kød, der minder en om de varme sommerdage, hvor dyrene lå i skyggen og fredfyldt tyggede drøv, mens de viftede fluer væk med halen.

Slagtning

Slagtning af dyr fra kogræsserforeninger foregår normalt på et mindre slagtehus, som er vant til at slagte og udskære til hjemmesalg. Det er vigtigt, at slagtekroppene for lov at modne i 10-16 dage på "krogen", da dette har stor betydning for spisekvaliteten af kødet. Modnet kød har en bedre smag, det safter mindre og er mere mørt. Især for hakket kød, vil man opleve en markant forskel i forhold til traditionel oksefars fra supermarkederne.

Udskæring

Normalt udskæres kvæg som 1/4 dyr. Mod tillæg kan der normalt også udskæres som 1/8, men man skal være opmærksom på, at nogle udskæringer, som f.eks. mørbrad, vil blive meget små.

En god slagter vil udskære og pakke i passende stykker med navne på de enkelte udskæringer. Man kan normalt få tilpasset sin udskæring til specielle behov. Der er f.eks. slagtere, som kan levere specielle grill-udskæringer, hvor der er ekstra mange grill-steaks.

Man bør også overveje, hvor stor en del af forkødet (bryst, bov og tværrer), der skal hakkes. Mange finder større anvendelsesmuligheder for fars end kogt oksebryst og vælger derfor at lade størstedelen af forkødet gå med i farsen. De fleste stykker

kan tåle, at man småkoger dem i 1-1,5 time og herefter lægger dem i marinade natten over – så har man noget glimrende grillkød.

En god slagter vil også være i stand til at give gode opskrifter med, så man kan få endnu større glæde af kødet.

7. Kontakt til det offentlige

Når man er ved at etablere en kogræsserforening, vil man have behov for at komme i kontakt med flere offentlige myndigheder, da de ofte ejer de potentielle arealer og muligvis kan hjælpe med hegning m.m. Der kan være stor forskel fra kommune til kommune, hvem man skal tale med. Kender man ikke kommunens internetadresse, kan den findes på www.kl.dk. Amtet kan findes på www.arf.dk.

Foto: Tao Lützen

- Hvem ejer arealet:
Kommunens ejendomskontor.
- Leje af et kommunalt areal:
Normalt kommunens ejendomskontor eller teknisk forvaltning.
- Hjælp til rydning:
Amtet eller kommunens tekniske

forvaltning. En mulighed kan også være kommunale beskæftigelsesprojekter.

- Hjælp til hegning:
Amtets tekniske forvaltning eller kommunens Agenda-21 sekretariat – hvis det findes!

Bemærk at mange af amternes opgaver på naturområdet overgår til kommunerne fra 1/1 2007.

8. Hvor kan jeg finde flere oplysninger?

Foto: Tao Lützen

Litteratur:

Kødkvæg. Avl, fodring, pasning og økonomi.

3. udgave. Jordbrugsforlaget 2005.

Foreninger og myndigheder:

Danmarks Naturfredningsforening:

www.dn.dk/koguide

Københavns Amt:

www.kbhamt.dk/default.asp?PubId=4838

Dyrenes Beskyttelse:

www.dyrenes-beskyttelse.dk

Andre kogræsserforeninger:

Søllerød Naturpleje- og

kogræsserforening:

www.kograesser.dk

Hjortespring Naturplejeforening:

www.hjnnatur.dk

Sundby kogræsserforening

- koklapperne:

www.sundbyko.dk

Bondemosens Kogræsserlaug:

www.bondemosen.webbyen.dk

Knudskov græsningsforening:

www.knudsskov-graesningsforening.dk

Værløse Naturplejeforening:

www.koklapperne.dk

Fåre/kogræsserforeningen på

Avedøre Strandeng:

www.faareogkograesserforeningen.dk

Kvægavlsforeninger:

Herefordforeningen:

www.hereford.dk

Dansk Aberdeen Angus Forening:

www.danskangus.dk

Galloway Foreningen Danmark:

www.gallowayforeningen.dk

Highland-Cattle Danmark:

www.highland-cattle.dk

Hegn og hegnsartikler:

Poda-hegn:

<http://poda.dk>

Pithegn:

<http://pithegn.dk>

Hegnsbutikken:

<http://hegnsbutikken.dk>

Norup-Silva Hegn:

www.norup-silvahegn.dk

9. Eksempler på vedtægter

Sundby Kogræsserforening

§ 1. Foreningens navn

Foreningens navn er Sundby Kogræsserforening. Foreningens hjemsted er Københavns kommune.

§ 2. Foreningens formål

Foreningens formål er at producere kød fra kvæg – så vidt muligt på et økologisk forsvarligt grundlag til fordeling mellem medlemmerne – og at kvæget indgår i naturplejen på Vestmager.

§ 3. Medlemsoptagelse, kontingent og andele

Alle borgere – primært med tilknytning til Amager – kan optages som medlemmer.

Et almindeligt medlemskab forudsætter betaling af foreningskontingent på kr. 50 årligt eller andet beløb fastsat af bestyrelsen eller generalforsamlingen.

Et andelshavermedlemskab forudsætter betaling af depositum for andel i de køer, foreningen leaser eller køber.

Depositumet udgør kr. 1.000 årligt eller andet beløb fastsat af bestyrelsen eller generalforsamlingen. En andel svarer til en kvart ko, og udgør en delvis betaling for kødet.

Medlemmer kan tegne flere andele eller dele en andel.

Andelshavermedlemskab tegnes i tilknytning til den årlige generalforsamling.

Andele kan ikke overdrages eller sælges til andre uden bestyrelsens godkendelse.

Erlagt depositum returneres ikke ved udmeldelse af foreningen, medmindre dette godkendes af bestyrelsen.

§ 4. Medlemsforpligtigelser

Andelshavere hæfter for et beløb svarende til køb af kød svarende til deres andel, samt en til samme andel svarende del af foreningsudgifter. Restbetalingen skal erlægges inden for de af bestyrelsen fastsatte rammer.

Andelshavere skal indgå i en pasnings og tilsynsordning fastlagt af bestyrelsen. Heri kan typisk indgå vagtplan for dagligt tilsyn med dyrene og pasning af areal, hegn etc.

Medlemmer der misrøgter sine forpligtelser kan ekskluderes af bestyrelsen. Ved eksklusion mistes alle rettigheder i forhold til foreningen.

Al daglig korrespondance i foreningen foregår pr. e-mail.

Foreningen hæfter kun med sin formue og foreningsmedlemmer hæfter ikke personligt.

Foreningens medlemmer skal følge bestyrelsens anvisninger vedrørende tilsyn og omgang med dyrene.

Medlemmerne skal endvidere følge Naturbeskyttelseslovens bestemmelser vedrørende færdsel i naturen samt eventuelle særlige regler fastsat af Jægersborg Skovdistrikt og har således ingen form for udvidet færdselsret på området.

§ 5. Medlemsrettigheder

Medlemmer der har indbetalt årskontingent inden den årlige generalforsamling, indkaldes til denne.

Ved tegning af andele udstedes andelsbeviser og ved slagtning af dyrene fordeles kødet kvalitetsmæssigt ligeligt mellem medlemmerne i forhold til deres andele.

§ 6. Regnskab

Foreningens regnskab følger kalenderåret, og forelægges på den ordinære generalforsamling.

Det er generalforsamlingen der tager stilling til anvendelse af regnskabet over- eller underskud.

§ 7. Generalforsamling

Generalforsamlingen afholdes i første kvartal (dette gælder dog ikke foreningens første generalforsamling i 2005).

Generalforsamlingen er foreningens højeste myndighed. Hvert medlem har én stemme og beslutninger træffes ved simpelt flertal.

§ 8. Indkaldelse til og afholdelse af generalforsamling

Generalforsamlingen indkaldes med mindst 14 dages varsel.

Indkaldelse skal indeholde dagsorden for generalforsamling.

Bestyrelsen skal have indkomne forslag i hænde senest 8 dage før generalforsamlingens afholdelse.

§ 9. Dagsorden for generalforsamling

Dagsordenen på den ordinære generalforsamling skal indeholde følgende punkter:

1. Valg af dirigent og referent
2. Bestyrelsens beretning
3. Fremlæggelse og godkendelse af det reviderede regnskab
4. Foreliggende forslag fra bestyrelsen eller medlemmerne
5. Foreningens udvikling - åben debat
6. Fremlæggelse af budget samt godkendelse heraf
7. Valg af bestyrelse
8. Valg af revisor
9. Eventuelt
10. Tegning af andele

Generalforsamlingen er beslutningsdygtig uanset fremmøde.

Afstemning sker ved håndsoprækning med mindre andet begæres.

§ 10. Ekstraordinær generalforsamling

Kan indkaldes af bestyrelsen eller af mindst halvdelen af medlemmerne.

Skal indkaldes efter samme regler som ordinær generalforsamling.

§ 11. Bestyrelsen

Bestyrelsen består af 3-5 medlemmer.

Bestyrelsen konstituerer sig selv med en formand.

Ved eventuel stemmelighed i bestyrelsen er formandens stemme afgørende.

Bestyrelsen er forpligtet til at vedligeholde foreningens hjemmeside.

Bestyrelsen fastlægger pasnings-skema og øvrige aktiviteter som medlemmerne skal deltage i.

Bestyrelsen er ansvarlig for, at slagtning sker ud fra gældende lovgivning.

Foto: Tao Lützen

§ 12. Vedtægtsændringer

Vedtægtsændringer kræver 2/3 flertal blandt de fremmødte på generalforsamlingen eller almindeligt flertal på to på hinanden følgende generalforsamlinger.

§ 13. Foreningens ophør

Stk. 1. Foreningen kan ophæves på en ekstraordinær generalforsamling ved simpelt flertal.

Stk. 2. Eventuel formue (efter at foreningen er gældfri og andelsdepo-

sita er returneret) fordeles mellem de på ophørstidspunktet værende medlemmer.

Værløse Naturplejeforening - Koklapperne

Vedtægter

§ 1.

Foreningens navn er:

Værløse Naturplejeforening - Koklapperne.

Foreningens hjemsted er i Værløse kommune.

§ 2.

Foreningens Formål:

at drive naturpleje på egnede arealer i Værløse, der vil have gavn af at blive naturplejet.

at producere kød på et økologisk forsvarligt grundlag til fordeling mellem medlemmerne.

§ 3.

Medlemsoptagelse:

Alle borgere, fortrinsvis bosiddende i Værløse Kommune, kan optages som medlemmer.

§ 4.

Medlemsforpligtigelser:

Medlemmer opdeles i kødaftagende og ikke-kødaftagende medlemmer.

Kødaftagende medlemmerne skal hæfte for et beløb svarende til anskaffelse af 1/4 kreatur eller _ lam, samt beløb svarende til den mængde kød de evt. må have forpligtet sig til derudover.

Alle medlemmerne skal indgå i en pasnings og tilsynsordning fastlagt af bestyrelsen.

Alle medlemmer betaler kontingent.

Kontingent, samt forskud for kød, skal erlægges inden en af bestyrelsen fastsat dato.

§ 5.

Medlemsrettigheder:

Ved slagtning af dyrene deles kødet ligeligt mellem kødaftagende medlemmerne i forhold til deres hæftelse.

§ 6.

Regnskab:

Foreningens regnskab følger kalenderåret, og forelægges på den ordinære generalforsamling.

Det er generalforsamlingen, der tager stilling til anvendelse af regnskabet over- eller underskud.

§ 7.

Generalforsamling:

Generalforsamlingen afholdes årligt inden 10. marts. Generalforsamlingen er foreningens højeste myndighed.

§ 8.

Indkaldelse til og afholdelse af generalforsamling:

Generalforsamling indkaldes med mindst 14 dages varsel.

Indkaldelse skal indeholde dagsorden for generalforsamling.

Bestyrelsen skal have indkomne forslag i hænde inden 8 dage før generalforsamlingen afholdes

§ 9.

Dagsorden for generalforsamling:

Dagsordenen på den ordinære generalforsamling skal indeholde følgende punkter:

- 1 Valg af dirigent og referent.
- 2 Konstatering af beslutningsdygtigt fremmøde.
- 3 Bestyrelsens beretning.
- 4 Fremlæggelse af det reviderede regnskab og budget, samt godkendelse heraf.
- 5 Foreliggende forslag fra bestyrelser eller medlemmerne.
- 6 Valg af bestyrelse.
- 7 Valg af revisor.
- 8 Eventuelt.

Generalforsamlingen er kun beslutningsdygtig ved fremmøde af _ af de stemmeberettigede. Hvis generalforsamlingen ikke er beslutningsdygtig skal bestyrelsen indkalde til en ekstraordinær generalforsamling senest 14 dage efter. Afstemning sker ved håndsoprækning med mindre andet begæres af et flertal. Der tildeles en stemme pr. medlem.

§ 10.

Ekstraordinær Generalforsamling:

Kan indkaldes af bestyrelsen eller af mindst halvdelen af medlemmerne.

Skal indkaldes efter samme regler som ordinær generalforsamling.

Ekstraordinær generalforsamling er beslutningsdygtig ved simpelt flertal blandt de fremmødte.

§ 11.

Bestyrelsen:

Bestyrelsen består af 5 medlemmer.

Bestyrelsen konstituerer sig selv med en formand og en kasserer.

§ 12.

Foreningens ophør:

Stk. 1. Foreningen kan ophæves på en ekstraordinær generalforsamling ved _ flertal blandt alle stemmeberettigede medlemmer.

Stk. 2. Ved foreningens ophør tilfalder hegn mv. Værløse kommune. Anden eventuel formue fordeles ligeligt mellem de på ophørstidspunktet værende medlemmer.

Således vedtaget inkl. ændringer på generalforsamlingen den 03-04-2003.

**Du har brug for naturen.
Og den har brug for dig!**

Danmarks Naturfredningsforening
Masnedøgade 20
2100 København Ø

Tlf. 39 17 40 00
dn@dn.dk
www.dn.dk

Danmarks
Naturfredningsforening

